

אוניברסיטת חיפה, תוכנית "אפיקים" תשס"ו

חוקות שמים וארץ – הטבע וסדריו במקרא ובמקורות הקרובים אליו

Baal, HAR, Oppenheim, Dictionary of scientific, Gillingham : נשאר לתקן

ד"ר יונתן בן-דב
שעת קבלה: יום ג' 13:00 – 14:00
חדר 1715, טל' 8240614
jbandov@research.haifa.ac.il
מס' קורס: 211.2050

מטרות הקורס

לערוך היכרות ראשונית עם המקורות העוסקים בטבע במקרא, ובספרות כנען ומסופוטמיה. נעמוד על סוגים שונים של ספרות, ממיתוסים ועד כתבים מדעיים. נתחקה אחר התגובה הראשונית כלפי מדע הטבע בטקסטים מקראיים ובתר-מקראיים, ונברר האם היה מדע טבע בישראל באלף הראשון לפני הספירה.

דרישות הקורס

1. הכנה לקראת השיעורים ברמה הנצרכת לדיון רציני בכיתה.
2. תרגיל על אחד מן המקורות הנלמדים בשיעור, לבחירת התלמיד. להגיש עד 23.4.
3. עבודה סופית ברמת סמינריון. את הנושא יבחר התלמיד/ה בתיאום עם המורה.

רשימת קריאה: כללי

G. von Rad, "The Theological Problem of the Old Testament Doctrine of Creation", *The Problem of the Hexateuch and other Essays*, trans. E.W. Trueman Dicken, New York 1966, pp. 131-143.

M.E. Stone, "The Parabolic Use of Natural Order in Judaism of the Second Temple Age", in: S. Shaked et al. (eds.), *Gilgul. Essays on Transformation... Dedicated to R.J Zwi Werblowski*, Leiden 1987, pp. 298-308

D.J.W. Meijer (ed.), *Natural Phenomena. Their Meaning, Depiction and Description in the Ancient Near East*, Amsterdam 1992.

י' קויפמן, "האל והעולם", תולדות האמונה הישראלית, ירושלים ותל-אביב תש"ך, כרך א, עמ' 447 – 440

י' בן-דב, "האם היתה תפישת עולם במקרא?", שנתון לחקר המקרא והמזרח הקדום טו (תשס"ה) עמ' 297 - 307

רשימת קריאה לפי שיעורים

1. המיתוס השומרי LUGAL-E

מתוך אתר האינטרנט ETCSL, טקסט מס' t.1.6.2

<http://etcsl.orinst.ox.ac.uk/cgi-bin/etcsl.cgi?text=t.1.6.2#>

או: א' גבאי ותי' וייס, המיתולוגיה הבלית, תל-אביב תשס"ג, 73-65

T. Jacobsen, *The Treasures of Darkness. A History of Mesopotamian Religion*, New Haven and London 1976, pp. 104-110, 127-134

2. מיתוס הבריאה וכינון בבל: אנומה אליש

ש' שפרה וי' קליין, בימים הרחוקים ההם. אנתולוגיה משירת המזרח הקדום, תל-אביב 1996, עמ' 54 - 7

2. עלילת בעל

M. S. Smith, "Baal", in: S.B. Parker (ed.), *Ugaritic Narrative Poetry*, Atlanta 1997, 81-164

מומלץ גם:

M.S. Smith, *The Ugaritic Baal Cycle*, vol. I, Leiden 1994, pp. 58-87

3. ספר עמוס

D. Heyns, "In the Face of Chaos: Border-existence as Context for Understanding Amos", *Old Testament Essays* 6 (1993) pp. 72-89

או :

S. Gillingham, "Who Makes the Morning Darkness': God and Creation in the Book of Amos", *Scottish Journal of Theology* 45 (1992) pp. 165-184

4. בראשית פרק א

מ' ויינפלד, "האל הבורא בבראשית א ובנבואת ישעיהו השני", תרביץ לו (תשכ"ח) 105-132 = מ' ויינפלד (עורך), מקראה בחקר המקרא, ירושלים תשל"ט, 117-144

J.D. Levenson, *Creation and the Persistence of Evil. The Jewish Drama of Divine Omnipotence*, San Francisco 1988, pp. 47-50, 66-77

5. המקדש והטבע: שמות כה-לא, ויקרא טז-יז, יחזקאל מז

F.H. Gorman, *The Ideology of Ritual. Space, Time and Status in the Priestly Theology*, Sheffield 1990, pp. 39-60

אפשר גם :

J.D. Levenson, *Creation and the Persistence of Evil*, pp. 78-99

6. תהלים קד וההמנון המצרי לאתון

J. Assmann "Akhanyati's Theology of Light and Time", *Proceedings of the Israel Academy of Sciences and Humanities* VII, 4 (1992) pp. 143-176

או :

P.E. Dion, "YHWH as Storm-God and Sun-God. The Double Legacy of Egypt and Canaan as Reflected in Psalm 104", *Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft* 103 (1991) pp. 43-71

7. ירמיהו, פרקים ד-ה, יד, לא, לג, מד

K. Koch, *The Prophets. Vol II: The Babylonian and Persian Periods*, trans. M. Kohl, Philadelphia 1984,

8. איוב פרק ג

L. Perdue, "Job's Assault on Creation", *Hebrew Annual Review* 10 (1987) pp. 295-315
check

9. איוב פרקים ה, ט, יב, כו

נ"ה טור-סיני, ספר איוב, ירושלים תשי"ד (פירוש על הפרקים הנ"ל)

10. תשובת האל לאיוב: פרקים לח-מא

R. Alter, *The Art of Biblical Poetry*, New York 1985, pp. 83-110

11. ספרות המופתים ממסופוטמיה: המדריך למנחש

A.L. Oppenheim, "A Babylonian Diviner's Manual", *Journal of Near Eastern Studies* 33 (1974) pp. 197-220 [E-Journal] 206-202 לקרוא עמ'

A.L. Oppenheim, *Ancient Mesopotamia. Portrait of a Dead Civilization*, Chicago 1977, pp. 206-227

או :

E. Reiner, *Astral Magic in Babylonia*, Philadelphia 1995, 61-79

12. ספר חנוך האתיופי: פרקים ו-לו, עב-פב

טקסט: א' כהנא, "ספר חנוך א", בתוך: א' כהנא (עורך), הספרים החיצונים, תל-אביב 1956
P.S. Alexander, "Enoch and the Beginnings of Jewish Interest in Natural Science", in: C. Hempel, A. Lange and H. Lichtenberger (eds.), *The Wisdom Texts from Qumran and the Development of Sapiential Thought*, Leuven 2002, pp. 223-243